

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน
“เฉลิมราชกุมารี”

อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
วันอังคารที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

ที่ระลึกพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน
“เฉลิมราชกุมารี”
อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
วันอังคารที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า

“ความรู้ของมนุษย์เป็นมรดกตกทอดกัน มาแต่โบราณเมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นอักษรขึ้น ผู้มีความรู้ก็ได้บันทึกความรู้ของตน สิ่งที่ตนค้นพบเป็นการจารึก หรือเป็นหนังสือทำให้ บุคคลอื่นในสมัยเดียวกันหรืออนุชนรุ่นหลัง ได้มีโอกาสศึกษาทราบถึงเรื่องนั้นๆ และได้ใช้ความรู้เก่าๆ เป็นพื้นฐานที่จะหาประสบการณ์ คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นความก้าวหน้าเป็นความเจริญสืบต่อไป

ห้องสมุดเป็นสถานที่เก็บเอกสารต่างๆ อันเป็นแหล่งความรู้ดังกล่าวแล้ว จึงเรียกได้ว่าเป็นครูเป็นผู้ชี้แนะให้เรามีปัญญา วิเคราะห์ วิจาร์ณ ให้รู้สิ่งควรรู้อันชอบด้วยเหตุผลได้

ข้าพเจ้าอยากให้เรามีห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับประชาชน หนังสือประเภทที่ข้าพเจ้าคิดว่า สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ หนังสือสำหรับเด็ก วัยเด็กเป็นวัยเรียนรู้ เด็กๆ ส่วนใหญ่สนใจจะทราบเรื่องราวต่างๆ แปลกๆ ใหม่ๆ อยู่แล้ว ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่า ทั้งเนื้อหา และรูปภาพให้เขาอ่าน ให้ความรู้ความบันเทิง เด็กๆ จะได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ที่รอบรู้ มีธรรมะประจำใจมีความรักบ้านเมือง มีความต้องการปรารถนาจะทำแต่ประโยชน์ที่สมควร...”

จากบทพระราชนิพนธ์ เรื่อง ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า
ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

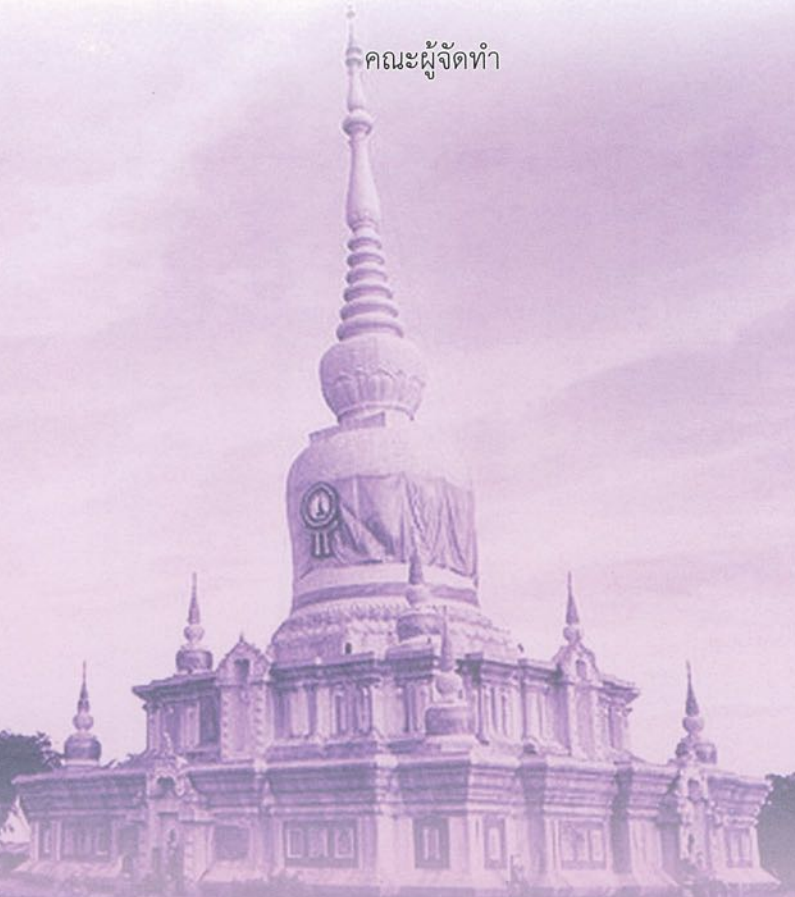

คำนำ

เนื่องในวโรกาสมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานในพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ในวันอังคารที่ ๑๗ เดือนธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖ ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่สุดหามิได้ ยิ่งความปลื้มปิติยินดีแก่พสกนิกรชาวจังหวัดมหาสารคามเป็นล้นพ้น

คณะผู้จัดทำหนังสือที่ระลึกในพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ได้รวบรวมพระอัจฉริยภาพ พระราชประวัติของพระองค์ท่าน ตลอดจนประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นอภินันทนาการ และอนุสรณ์ให้ชาวจังหวัดมหาสารคาม ได้ระลึกถึงวันมหาปิติที่นำความภาคภูมิใจและชื่นชมโสมนัสของประชาชนชาวจังหวัดมหาสารคามตลอดไป

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า	๓
คำนำ	๕
พระราชประวัติ	๙
ประวัติความเป็นมาของห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”	๑๒
ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม	๑๖
ประวัติความเป็นมาจังหวัดมหาสารคาม	๒๑
ภาคผนวก	๓๙
รายนามผู้มีอุปการคุณ	
คณะผู้จัดทำ	

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ศาสตราจารย์กิตติมศักดิ์ ดร. พลเอกหญิง พลเรือเอกหญิง พลอากาศเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี เป็นพระราชธิดา ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชสมภพ เมื่อวันเสาร์ที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๘ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต โดยสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ พระราชอุปัชฌาย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นผู้ถวายพระนามว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนา ดุสิตโสภาคย์”

เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการสถาปนา

พระอิสริยยศกิติสมเด็จเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุสิตโสภาคย์ เฉลิมพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี” นับเป็นสมเด็จเจ้าฟ้าหญิงพระองค์แรก ที่ทรงดำรงฐานันดรศักดิ์ที่ “สยามบรมราชกุมารี” แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ ทรงเริ่มเข้ารับการศึกษาในระดับอนุบาลที่โรงเรียนจิตรลดา ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ จบสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ในแผนกศิลปะ ด้วยคะแนนสูงสุดของประเทศ พระองค์ทรงศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ณ คณะอักษรศาสตร์ สาขาประวัติศาสตร์ และสำเร็จการศึกษาเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง เหรียญทอง ด้วยคะแนนเฉลี่ย ๓.๙๘ ทรงสำเร็จการศึกษาในระดับ

ปริญญาโท ด้านจารึกภาษาตะวันออก (ภาษาสันสกฤต และภาษาเขมร) ณ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร และสาขาภาษาบาลีและสันสกฤต จากภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลังจากนั้นพระองค์ทรงเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยพระองค์ผ่านการสอบคัดเลือกอย่างยอดเยี่ยมด้วยคะแนนเป็นอันดับหนึ่งในบรรดาผู้เข้าสอบทั้งหมด ทรงสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๙

พระองค์มีพระปรีชาสามารถในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านอักษรศาสตร์ พระองค์ทรงได้นิพนธ์หนังสือมากกว่า ๑๐๐ เล่ม อาทิ การศึกษาของผู้ด้อยโอกาส ไทยเที่ยวพม่า มุ่งไกลในรอยทราย ยามลมหนาว ย่ำแดนมังกร เยือนถิ่นอินเดียนแดง รอยยิ้มหมิวขาว โรมันสัญจร ลาวตอนใต้ ลาวเหนือเมื่อปลายหนาว ลุยป่าฝ่าฝน คริวสระปทุม ปุชปพสระปทุม ฯลฯ ด้านดนตรีไทย พระองค์ทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยผู้หนึ่ง โดยทรงเครื่องดนตรีไทยได้ทุกชนิด แต่ที่โปรดทรงอยู่ประจำ คือ ระนาด ซอ และฆ้องวง โดยเฉพาะระนาดเอก ซึ่งพระองค์ได้นำมาใช้ในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และให้การอุปถัมภ์ในด้าน ศิลปวัฒนธรรมของประเทศ จากพระราชกรณียกิจในด้านศิลปวัฒนธรรมนี้ พระองค์จึงได้รับการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระสมัญญาว่า “เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย” และ “วิศิษฎ์ศิลปิน” นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษาและมีความสนพระทัยในการศึกษาตลอดชีวิต ทรงพระปรีชาสามารถด้านการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จนได้รับการขนานพระนามว่า “เจ้าฟ้านักการศึกษา” ด้านการพัฒนาสังคม ทรงมีโครงการในพระราชดำริส่วนพระองค์หลายหลากโครงการ ซึ่งโครงการในระยะเริ่มต้นนั้น มุ่งเน้นทางด้านการแก้ปัญหาการขาดสารอาหารของเด็กในท้องถิ่นทุรกันดาร และพัฒนามาสู่การให้ความสำคัญทางด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาราษฎร์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชภาระมากยิ่งขึ้นตามวันและเวลาที่ล่วงไป แต่ที่ทรงตั้งพระทัยปฏิบัติพระราชกิจอย่างเข้มแข็ง ทรงดำรงตำแหน่งองค์ประธานมูลนิธิหลายแห่งด้วยกัน เช่น องค์ประธานมูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล ประธานกรรมการมูลนิธิอานันทมหิดล องค์ประธานกรรมการศิริราชมูลนิธิ ประธานบริหารมูลนิธิชัยพัฒนา องค์ประธานมูลนิธิสายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ อุปนายกผู้อำนวยการมูลนิธิสงเคราะห์เด็กของสภากาชาดไทย ฯลฯ

พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นั้นมีมากมายจนมิอาจบรรยายให้ครบถ้วนได้ แต่ละอย่างล้วนยิ่งใหญ่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติทั้งสิ้น ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ก็ทรงรับไว้ด้วยความเต็มพระทัย ด้วยเมตตาอันบริสุทธิ์ที่ทรงมีต่อประชาชนชาวไทยและพระคุณธรรมอันล้ำเลิศของพระองค์ ดังนี้ พระองค์จึงคู่ควรแก่ความเป็น “ปียชาติโดยแท้”

ประวัติห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

ความหมาย ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” เป็นห้องสมุดประชาชนจังหวัด หรือ ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ที่กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้รับมติจาก ครม. เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๓๔ ให้จัดสร้างเนื่องในวโรกาส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๓๖ พรรษา

ประวัติความเป็นมา

กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้พิจารณาเห็นว่าเพื่อสนองพระราชปณิธานและแนวทางพระราชดำริในการส่งเสริมการศึกษา สำหรับประชาชนตามที่ทรงแสดงไว้ในโอกาสต่างๆ เช่น ในโอกาสที่ทรงมีพระมหากษัตริย์คุณเสด็จเป็นองค์ประธานในการประชุม สมัชชาสภาว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๓๓ ได้ทรงพระราชทานลายพระหัตถ์เชิญชวนให้ และในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง “ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า” ได้ทรง

ร่วมมือกันทำให้ชาวโลกอ่านออกเขียนได้
Let's join in making a literate world

ศิริพงษ์

กล่าวว่า “ความรู้ของมนุษย์เป็นมรดกตกทอดกันมาแต่โบราณเมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นอักษรขึ้นผู้มีความรู้ก็ได้บันทึกความรู้ของตน สิ่งที่ตนค้นพบเป็นการจารึก หรือเป็นหนังสือทำให้ บุคคลอื่นในสมัยเดียวกัน หรืออนุชนรุ่นหลัง ได้มีโอกาสศึกษาทราบถึง เรื่องนั้นๆ และได้ใช้ความรู้เก่าๆ เป็นพื้นฐานที่จะหาประสบการณ์ คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นความก้าวหน้าเป็นความเจริญสืบต่อไป

ห้องสมุดเป็นสถานที่เก็บเอกสารต่างๆ อันเป็นแหล่งความรู้ดังกล่าวแล้ว จึงเรียกได้ว่าเป็นครูเป็นผู้ชี้แนะให้เราแก้ปัญหาวิเคราะห์ วิจัยทำให้รู้สิ่งควรรู้อันชอบด้วยเหตุผลได้

ข้าพเจ้าอยากให้เรามีห้องสมุดที่ดี มีหนังสือครบทุกประเภทสำหรับประชาชน หนังสือประเภทที่ข้าพเจ้าคิดว่า สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือ หนังสือสำหรับเด็ก วัยเด็กเป็นวัยเรียนรู้ เด็กๆ ส่วนใหญ่สนใจจะทราบเรื่องราวต่างๆ แปลกๆ ใหม่ๆ อยู่แล้ว ถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหทั้งเนื้อหา และรูปภาพให้เขาอ่าน ให้ความรู้ความบันเทิง เด็กๆ จะได้เติบโตขึ้นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ที่รอบรู้ มีธรรมะประจำใจ มีความรักบ้านเมือง มีความต้องการปรารถนาจะทำแต่ประโยชน์ที่สมควร...”

กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ขอพระราชทานพระราชนุญาตดำเนินโครงการจัดตั้งห้องสมุดประชาชน ซึ่งได้รับพระราชทานนามว่า ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” โดยจะเริ่มก่อสร้างห้องสมุดรุ่นแรกจำนวน ๓๗ แห่ง เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสที่พระชนมายุ ๓๖ พรรษา ในปี ๒๕๓๔ ห้องสมุดประชาชนแต่ละแห่งจะสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จากความจงรักภักดี และความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพ

รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อพร้อมใจน้อมเกล้าฯ ถวายเพื่อสนองพระราชปณิธาน ให้ชุมชนมีแหล่งความรู้ที่พร้อมพร้อมสมบูรณ์ ซึ่งจะ เป็นแบบอย่างของการพัฒนาห้องสมุดสืบต่อไปโดยมีการจัดส่วนบริการและกิจกรรม คือ ห้องอ่านหนังสือทั่วไป มุมเด็กและครอบครัว ห้องเอนกประสงค์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องเฉลิมพระเกียรติ ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ได้เป็นต้นแบบ ในการพัฒนาห้องสมุดประชาชนทุกแห่ง ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ตั้งแต่แห่งแรกจนถึงปัจจุบัน โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี ดังนี้

๑. พัฒนาห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ให้เป็นต้นแบบ ในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านแก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ อย่างเหมาะสม

๒. จัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยทุกรูปแบบโดยใช้ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” เป็นฐานการเรียนรู้

๓. รวบรวมและเผยแพร่พระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในด้านการศึกษา และสิ่งแวดล้อม

๔. จัดกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อเทิดพระเกียรติในวโรกาสสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๕. เผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ของห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ

๖. ประสานสัมพันธ์กับ ภาคีเครือข่ายในการพัฒนาห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี ” และพัฒนา กิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการ

๗. งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

บทสรุป ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

เป็นห้องสมุดประชาชนที่อยู่ในการกำกับดูแลของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ปัจจุบันเป็นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) จัดสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสที่มีพระชนมายุ ๓๖ พรรษา พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อเป็นแหล่งสรรพความรู้ต่างๆ ที่สมบูรณ์ของประชาชนในท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางการศึกษาตลอดชีวิต เป็นฐานการจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยทุกรูปแบบ มีการประสานสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนารวบรวมและจัดแสดงพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระราชนิพนธ์ และพระอัจฉริยภาพ ในด้านต่างๆ รวมทั้งเผยแพร่กิจกรรมด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ

พระราชกรณียกิจ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดห้องห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี”

ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศจัดตั้งการศึกษาประชาชน โดยให้จังหวัดเป็นผู้ดำเนินการห้องสมุดประชาชน เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๒ โดยอาศัยอาคารเล็กๆ ของเทศบาล ซึ่งตั้งอยู่บริเวณศาลเทศบาล ถนนนครสวรรค์ หน้าสถานีหน้าสถานีตำรวจ ปีพุทธศักราช ๒๔๙๓ คณะกรรมการห้องสมุดประชาชน มีมติให้ปรับปรุงขยายห้องสมุดประชาชนใหม่ มีขุนพิศาลสถิตย์ชกรกรม (ทองใบ น้อยอรุณ) เป็นเจ้าเมืองมหาสารคาม และมีนายประณต พร้อมชัย เป็นศึกษาธิการจังหวัด ในขณะนั้น

ปีพุทธศักราช ๒๔๙๔ ได้สร้างอาคารไม้ยกพื้นชั้นเดียว อยู่ในเขตสนามของโรงเรียนผดุงนารี จังหวัดมหาสารคาม ใกล้สี่แยกหอนาฬิกา ลักษณะของอาคารมีมุข ๓ ด้าน ด้านทิศตะวันออก ด้านทิศตะวันตก และด้านทิศเหนือ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๑๕๐ ตารางเมตร ได้รับงบประมาณจากส่วนราชการต่างๆ รวมค่าก่อสร้าง ๓๐,๐๐๐ บาท โดยมีนายเชิ่อม ศิริสนธิ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม

ปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ ได้ก่อสร้างห้องสมุดประชาชนจังหวัดมหาสารคาม บนที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียน ที่ มค ๓ เลขที่ทะเบียน มค ลำดับที่ ๑ (แบบกรมการศึกษานอกโรงเรียน) เป็นอาคารคอนกรีต ๒ ชั้น ขนาด ๒๐ x ๒๐ เมตร ตั้งอยู่ตำบลตลาด เขตเทศบาลเมือง มหาสารคาม มีสภาพทรุดโทรม

ปีพุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้รับจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๑,๘๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อปรับปรุงอาคารห้องสมุดเนื่องจากใช้งานมานานมีสภาพทรุดโทรม และมีน้ำท่วมทุกปี แต่ไม่มีผู้ประสงค์ประมูลราคา จึงนำส่งเงินงบประมาณคืนส่วนกลาง

ปีพุทธศักราช ๒๕๕๓ นางสาวนพกนก บุรุษนันท์ ผู้อำนวยการ สำนักงาน กศน. จังหวัดมหาสารคาม พิจารณาเห็นว่าจังหวัดมหาสารคามเป็นศูนย์กลางของการศึกษา จำเป็นต้องพัฒนาห้องสมุดประชาชนจังหวัดมหาสารคาม ให้เป็นแหล่งเรียนรู้การศึกษาตามอัธยาศัยที่สมบูรณ์ เป็นทางเลือกสำหรับประชาชนผู้ใช้บริการ จึงขออนุญาตรื้อถอนอาคารหลังเดิม และก่อสร้างอาคารหลังใหม่ทดแทนในบริเวณพื้นที่เดิม โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการห้องสมุดประชาชนจังหวัดมหาสารคาม สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สนับสนุนงบประมาณก่อสร้าง จำนวน ๘,๘๒๙,๐๐๐ บาท โดยใช้รูปแบบการก่อสร้างตามแบบมาตรฐานอาคารห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติฯ ขนาด ๓ ชั้น

ปีพุทธศักราช ๒๕๕๔ ได้รับพระบรมราชานุญาตให้ห้องสมุดประชาชนจังหวัดมหาสารคามเข้าร่วมโครงการห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ลำดับที่ ๙๕ พระราชทานนามว่า ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม สำนักงาน กศน.ได้สนับสนุนงบประมาณตกแต่งภายใน และจัดหาสื่อ จำนวน ๔,๗๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมาสำนักงาน กศน. จังหวัดมหาสารคาม ได้จัดหารายได้ สมทบทุนพัฒนา จัดหาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม และหน่วยงานสังกัด สำนักงาน กศน. ทั่วประเทศ ซึ่งได้รับการสนับสนุนเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๓,๗๑๘,๑๓๒.๙๐ บาท (สามล้านเจ็ดแสนหนึ่งหมื่นแปดพันหนึ่งร้อยสามสิบสองบาทเก้าสิบสตางค์)

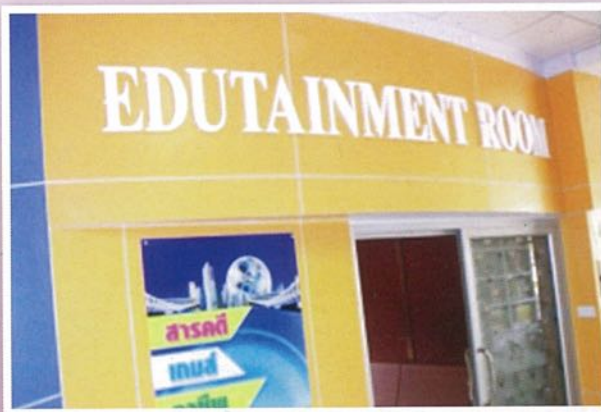
นายณพัชร สิงห์ศักดิ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม ได้ทูลเกล้าฯ ถวายแผ่นศิลาฤกษ์เพื่อทรงพระสุหร่ายและทรงเจิม สำหรับนำไปประกอบพิธีวางแผ่นศิลาฤกษ์ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ในวันที่ ๗ เดือนมกราคม พุทธศักราช ๒๕๕๖ ณ ศาลาดุสิตดาลัย กรุงเทพมหานคร และเป็นประธานในพิธีวางแผ่นศิลาฤกษ์ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ ๒ เดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๖ ตรงกับ ๓ ๖ ๔ จุลศักราช ๑๓๗๔ เวลา ๐๗.๐๙ นาฬิกา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” เมื่อวันที่ ๑๗ เดือนธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ภายในอาคาร ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จัดเป็นห้องสมุดสำหรับปัจจุบันและอนาคต เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการศึกษา ไม่ได้ให้บริการเฉพาะยืม - คืน หนังสือเท่านั้น แต่ยังมีกิจกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจมากมาย อาทิ

ชั้นที่ ๑ ให้บริการยืมคืน หนังสือ สื่อ ที่ครบถ้วน ได้แก่ มุมหนังสือทั่วไป มุมหนังสือ วารสาร มุมหนังสือ นวนิยาย มุมหนังสือพระราชนิพนธ์ ห้องเด็กและครอบครัว (KIDS' ROOM) ห้องเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT ROOM) ห้องสาระบันเทิง (EDUTAINMENT ROOM)

ชั้นที่ ๒ ประกอบด้วย ห้องเฉลิมพระเกียรติ ห้องมุลมังอีสาน

ชั้นที่ ๓ ประกอบด้วย ห้องเรียนภาษา (LANGUAGE ROOM) ศูนย์อาเซียนศึกษา และห้องประชุม

ที่ผ่านมา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเป็นองค์ประธานพิธีเปิดห้องสมุดประชาชนเฉลิมพระเกียรติ และห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่

๑. เสด็จฯ เป็นองค์ประธานพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “พระอาจารย์ศรี มหาวิโร” อำเภอลำปุม ในวันอังคารที่ ๑๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘

๒. เสร็จเป็นองค์ประธานพิธีเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นลำดับที่ ๕๙ เมื่อวันที่ ๑๕ เดือนธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๐

ประวัติความเป็นมาเมืองมหาสารคาม

ยุคเริ่มต้นของเมือง "มหาศาลคาม" "มหาสาลคาม" "มหาสารคาม" เป็นเวลากว่า ๑๕๐ ปี

เมืองมหาสารคามเมื่อแรกตั้งขึ้นอยู่ในความปกครองดูแลของเจ้าเมืองร้อยเอ็ด คือ พระขัติยวงศา (จัน) ๑ ซึ่งในพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เจ้าเมืองมหาสารคามจะต้องพากรรมการเมืองขึ้นผู้ใหญ่ที่เรียกว่า อาญา ๔ ผู้ช่วย อาญา ๔ และกรรมการเมืองไปร่วมพิธีที่เมืองร้อยเอ็ด ร่วมกับพระขัติยวงศา ปีละ ๒ ครั้ง คือในวันตรุษ (เดือน ๕) และวันสารท (เดือน ๑๐) เพราะว่าเป็นเมืองตั้งใหม่ ยังไม่คุ้นเคยกับธรรมเนียมปฏิบัติ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๔๑๒ เมืองมหาสารคามจึงแยกตัวออกจากเมืองร้อยเอ็ดขึ้นกับกรุงเทพฯ โดยตรง

ในหนังสือ “เมืองในภาคอีสาน” ซึ่งกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากรรวบรวมไว้ และอนุญาตให้พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาอุดรธานี (จิตร จิตตะยโสธร) ณ ฌาปนสถาน วัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖ ได้กล่าวถึงเมืองมหาสารคาม ไว้ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๐๘ พระขัติยวงศาเจ้าเมืองร้อยเอ็ด มีบอกขอตั้งบ้านลาดกุดยางใหญ่ (นางใหญ่, นางโย) เป็นเมือง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านลาดกุดยางใหญ่^๖ หรือนางโยเป็นเมืองมหาสารคาม ให้ท้าวมหาชัย บุตรอุปฮาด (สิง) เมืองร้อยเอ็ด เป็นพระเจริญราชเดช^๗ เจ้าเมืองให้ท้าวบัวทองบุตรอุปฮาด (ภู) เป็นอัครฮาด ให้ท้าวชัยวงศา (ฮึง) บุตรพระขัติยวงศาเจ้าเมืองร้อยเอ็ดเป็นอัครวงศ์ ให้ท้าวเถื่อนบุตรพระขัติยวงศา (จัน) เจ้าเมืองร้อยเอ็ด เป็นอัครบุตร รักษาเมืองมหาสารคามขึ้นเมืองร้อยเอ็ด เมืองร้อยเอ็ดได้แบ่งเลิกให้ ๔,๐๐๐ คน ทั้งสำมะโนครัวประมาณ ๙,๐๐๐ คน รวมถึงในสารตราเมืองมหาสารคาม ฉบับที่ ๑ จากเจ้าพระยาจักรีฯ ถึงอัครวงศ์ วรบุตร เพี้ยเมือง แสน เพี้ยเมืองจัน ท้าวเพี้ยเมืองมหาสารคาม กล่าวถึงการแยกตัวจากเมืองร้อยเอ็ด การเลื่อนตำแหน่งกรรมการเมืองมหาสารคาม รวมถึงอัตราการเรียกเก็บส่วย โดยมีเนื้อความดังนี้

กุดนางโย

“ด้วยพระขัติยวงศา ท้าวเพี้ย บอกมาสองฉบับ ฉบับหนึ่งว่า เลกสมัครพรรคพวก พระเจริญราชเดช สมัคร มาทำราชการแก่พระเจริญราชเดช ณ เมืองมหาสารคาม เป็นคนเดิมแบ่งเป็นสองพันคน สมัครมาอีกสองพันคน รวม ทั้งชรา พิการ พระสงฆ์ สามเณรและทุกช่ยก สี่พันคน เมืองมหาสารคามให้แยกออกจากเมืองร้อยเอ็ดมา

^๖ พระขัติยวงศา (จันทร) เป็นหลานพระขัติยวงศา (หนัด)

^๗ สมชาย นิลอาธิ ได้ให้มุมมองว่า การตั้งเมืองมหาสารคาม ไม่น่าจะเริ่มตั้งที่บ้านลาดกุดยางใหญ่ หรือกุดนางโย และยังไม่มีสรุปว่า แรกตั้งนั้นจะอยู่จุดใด

^๘ พระเจริญราชเดช (ท้าวมหาชัย กวด ภาฏตานนท์) ท้าวมหาชัย (กวด) ผู้สร้างเมืองมหาสารคาม เป็นหลานของพระยาขัติยวงศา (สีลัง) ท่านผู้นี้เป็นบิดาของอัญญาแม่ศรีเจริญราชเดชา ซึ่งถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ ท้าวบัวทองหลานพระยาขัติยวงศา (สีลัง) เป็นบิดาของพระเจริญราชเดช (อุ้น ภาฏตานนท์ ณ มหาสารคาม) ซึ่งเป็นสามีอัญญาแม่ศรีฯ ท้าวไชยวงศา (ฮึง) เป็นบุตรของ พระยาขัติยวงศา (สีลัง) ภายหลังเป็นพระเจริญราชเดช เจ้าเมืองคนที่ ๒ ของเมืองมหาสารคาม

ขึ้นกรุงเทพมหานคร ฉบับหนึ่งว่าพระชติยวงศา เจ้าเมืองร้อยเอ็ดแก่ชราจะทำราชการฉลองพระเดช พระคุณต่อไปไม่ได้ นั้นได้นำไปบอกสองฉบับขึ้นกราบบังคมทูลแก่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์เกล้าเจ้าอยู่หัว^๔ ทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว จึงมีพระราชโองการดำรัสเหนือเกล้าความสั่งว่าพระชติยวงศาขอราชวงศ์เป็นเจ้าเมืองและยกเลิกเมืองร้อยเอ็ดมาเมืองมหาสารคามยกเมืองมหาสารคาม มาขึ้นกรุงเทพมหานคร นั้นก็สุดแต่ท่านเจ้าพระยาภูธราภัย^๕ ที่สมุหนายกจะเห็นชอบเห็นควรแก่ราชการ ท่านเจ้าพระยาภูธราภัย ที่สมุหนายกกราบบังคมทูลพระกรุณาว่าราชวงศ์ท้าวเพี้ย เมืองร้อยเอ็ด กับพระเจริญราชเดช ท้าวเพี้ยเมืองมหาสารคามถ้อยที่ถ้อยบอกความโทษกันทั้งสองฝ่ายได้ให้มีกรรมการชำระตัดสินความ เป็นเลิกแล้วแก่กัน ครั้นตัดสินให้เมืองมหาสารคามขึ้นเมืองร้อยเอ็ดอยู่ตามเดิมราชวงศ์กับพระเจริญราชเดช ก็มีความเกี่ยวข้องหมองหมางซึ่งกันและกันเห็นจะไม่สนิทเหมือนแต่ก่อน ขอรับพระราชทานเมืองมหาสารคามมาขึ้นกรุงเทพมหานครยกเลิกเมืองร้อยเอ็ดมาอีกสองพันคนรวมเก่าใหม่สี่พันคน แต่เลิกสองพันคนที่ยกมาใหม่นั้นได้ให้พนักงานบวกลบเร็วตามจำนวนคนที่ขอที่ว่าพระชติยวงศาว่าแก่ชราทำราชการไปไม่ได้ขอรับพระราชทานราชวงศ์เป็นเจ้าเมืองร้อยเอ็ดว่ากล่าวกิจการบ้านเมืองทำราชการฉลองพระเดชพระคุณสืบไปจึงมีพระราชโองการดำรัสว่าท่านเจ้าพระยาภูธราภัย ที่สมุหนายกให้ยกเมืองมหาสารคาม

^๔ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

^๕ เจ้าพระยาภูธราภัย (นุช บุญยรัตพันธุ์)

พระเจริณราชเดช (ท้าวมหาชัย กวด ภาณุตานนท์)

มาขึ้นกรุงเทพมหานครให้ราชวงศ์เป็นเจ้าเมืองร้อยเอ็ดนั้นชอบแล้วโปรดเกล้าฯ ให้ยกเมืองมหาสารคาม มาขึ้นกรุงเทพมหานครให้พระราชทานนามสัญญาบัตรประทับตราพระราชลัญจกร ตั้งราชวงศ์เป็น พระขัติยวงศา เจ้าเมืองร้อยเอ็ดได้ให้พระขัติยวงศา พระเจริณราชเดชทำบัญชีจำนวนเลขเมืองร้อยเอ็ด เลกเมืองมหาสารคาม เป็นคนเมืองร้อยเอ็ดจำหน่ายตาย สี่ร้อยเก้าสิบเจ็ดคน หักให้เมืองมหาสารคามท้าวเพี้ยสามร้อยแปดสิบเก้าคนไพร่ สักสามพัน หกร้อยสิบเจ็ดคน รวมสี่พันสี่ร้อยเก้าสิบหกคนทำสามส่วนยกไว้ใช้สอยสำหรับ บ้านเมืองใหม่ เก็บส่วย ส่วนหนึ่งสองพันหกร้อยหกสิบสองคน ทำสองส่วนห้าพันสองร้อยยี่สิบสี่คน คิดสิบคนต่อหาบ สมทบเข้ากับผลเร็ว เดิมหนักห้าสิบหาบ ส่วยผ้าขาวปีหนึ่ง เงินหกตำลึงหักมาทำเร็วเป็นเร็วหนักห้ายี่สิบซั่ง รวมห้าสิบเจ็ดห้ายี่สิบซั่ง บวกผลเร็ว ขึ้นในจำนวนปีชลาอัฐศก นักสี่ร้อยแปดสิบเจ็ดห้ายี่สิบซั่งรวมห้าร้อยสาม สิบสองหาบสี่สิบซั่ง กำหนดให้ส่งคลังแต่จำนวนปีชลา อัฐศก ปีละห้าร้อยสามสิบสองหาบ สี่สิบซั่งเสมอทุกปีสืบไป รวมเลกเก้าพันสาม ร้อยห้าสิบสองคน เมืองมหาสารคาม คงมีตัวยกไว้ใช้สอยสำหรับราชการ บ้านเมืองไม่เก็บส่วย ท้าวเพี้ยสามร้อย แปดสิบเก้าคน ไพร่สักสองพันเก้าร้อยเจ็ดสิบสองคนรวมสามพันสามร้อยหกสิบเจ็ดคน ทำผลเร็วส่วยอยู่เดิมห้าสิบ หาบ ผ้าขาวสามตำลึง เป็นเร็วหกสิบซั่ง รวมห้าสิบหาบ หกสิบซั่ง บวกขึ้นอีกสามสิบสามหาบสามสิบซั่ง รวม หกสิบสามหาบเก้าสิบซั่ง เลกทำส่วยอยู่หกร้อยสามสิบเก้าคน กำหนดให้ตั้งแต่ปีชลา อัฐศก ปีละหก สิบสามหาบ เก้าสิบซั่ง รวมเลกสี่พันคน รวมเลกหมื่นสามพันสามร้อยห้าสิบสองคน ครั้นจะให้เอาตามทางว่าพระเจริณราช เดช อุปฮาด เลกเมืองร้อยเอ็ดยังไม่ได้ ส่งจำนวนรายสักที่ชรา พิการ มากน้อยเท่าใด ยังหาแน่นอนไม่ ถ้าพระขัติ ยวงศา ส่งจำนวนเลกครบตามรายทางว่า พระขัติยวงศาให้ถูกต้องแล้ว ให้พระเจริณราชเดช^๖ ทำทางว่า จำนวน รับเลก จะเป็นคนชราพิการ พระสงฆ์ สามเณร ทุกชัยก ไพร่ฉกรรจ์ และจะยกไพร่เป็นขุนหมื่นท้าวเพี้ยมากน้อย เท่าใด ให้ทำทางว่าวบอกลงไป ณ กรุงเทพมหานคร ให้ชัดเจนจะได้เกี่ยวข้องแก่กัน พระขัติยวงศาคนใหม่ก็ อย่ามีรังเกียจว่าตัวเลขยกมาอยู่เมืองมหาสารคาม เลกอยู่เมืองใดก็เสียส่วยของหลวงเหมือนกัน ให้ท้าวเพี้ยเมือง ร้อยเอ็ดส่งตัวเลขให้คนจำนวนใดให้บวกล่วงเร็วเมืองมหาสารคาม ขึ้นอีกสิบสามหาบเก้าสิบซั่ง รวมเก้าใหม่ หกสิบสามหาบเก้าสิบซั่งไปตามจำนวนคนก่อน ถ้าทางว่าแน่นอนฉันใดควรจะบวกล่วงหรือลดประการใด ภายหลัง บังคับมาให้แจ้ง ถ้าถึงกำหนดส่งผลเร็วส่วย ก็ให้พระเจริณราชเดช แต่งท้าวเพี้ยคุมเอาผลเร็วส่วยลงไป ส่งให้ครบ จำนวน อย่าให้ของหลวงค้างอยู่ได้ และเมืองมหาสารคามแต่ก่อนขึ้นอยู่เมืองร้อยเอ็ด จึงได้ตั้งอัครฮาด อัครวงค์ วรรบุตรตามบ้านเมือง บัดนี้ยกเมืองมหาสารคามมาขึ้นกรุงเทพมหานคร แล้วโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เลื่อน อัครฮาดเป็นอุปฮาด อัครวงค์เป็นราชวงศ์ วรรบุตร เป็นราชบุตร ตามนามเมือง ขึ้นกรุงเทพมหานคร เหมือน หัวเมืองลาวอื่นๆได้มีตราตั้ง บังคับกิจราชการ ให้อุปฮาดถือขึ้นมาด้วยแล้วให้พระเจริณราชเดชคิดทำนุบำรุง ท้าวเพี้ยไพร่ บ้านพลเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข อย่าให้ผู้ใดทำข่มเหงไพร่บ้านพลเมืองให้ได้ความเดือดร้อน ถ้าราษฎรมีคดีความ มาฟ้องร้องด้วยข้อความประการใด ให้พระเจริณราชเดช พร้อมด้วยอุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร หาตัวจำเลย มาชำระตัดสินให้เป็นสัจ (สัตย์) เป็นธรรมถูกต้องตามกฎหมายให้สำเร็จโดยเร็ว ถ้าถึงเทศกาลพระราชพิธีตรุษสารท ให้พระเจริณราชเดชอุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร ท้าวเพี้ย ตรีภครองคูอารามใดในแขวงเมืองมหาสารคาม ควรจะ

^๖ “พระเจริณราชเดช วรเชษฐมหาขัติยวงศาพิภพ รวิวังศ์สุรชาติ ประเทศราชธำรงรักษ์ ศักดิ์กิตติยศเกรียงไกร ศรีพิชัยเทพวรฤทธิ พิษณุพงศ์ปรีชา ลิงบุตรสุวรรณ นคราภิบาล”

ถือน้ำได้ก็ให้ทำสัตยานุสัถย์ กราบถวายบังคมลงมาต่อฝ่าละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์เกล้าเจ้าอยู่หัว รัชพระราชทานน้ำพิพัฒน์สัจจา ปีละสองครั้งตามธรรมเนียมเสมอทุกปีสืบไป สารตรา มา ณ วันจันทร์ เดือนเจ็ด แรมห้าค่ำ ปีมะเส็ง เอกศก (๖๙)”

จะเห็นได้ว่าหลังจากที่พระขัติยวงศาเจ้าเมืองร้อยเอ็ด มีใบบอกขอตั้งบ้านลาดกุดยางใหญ่ (นางใหญ่, นางโย) เป็นเมือง เกิดความขัดแย้งบางประการทำให้เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของเมืองมหาสารคาม ซึ่งในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๐๘- ๒๔๑๒ เมืองมหาสารคามอาจมีการเพิ่มปริมาณของประชากร มีการอพยพเข้าอย่างหนาแน่น และพ้อมีอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองในระดับหนึ่ง จึงสามารถแยกตัวมาขึ้นทำราชการกับกรุงเทพมหานครได้

การปกครอง

โครงสร้างการปกครองของเมืองมหาสารคาม ก็เหมือนกับหัวเมืองต่างๆ ในหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกทั้งหลาย ซึ่งได้ดัดแปลงรูปแบบการปกครองของอาณาจักรล้านช้าง แต่ได้ดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพบ้านเมืองของตน ในช่วงแรก พระขัติยวงศา (จัน) มีใบบอกไปยังกรุงเทพฯ ได้เสนอให้ ท้าวมหาชัย (กวด) เป็นเจ้าเมือง ท้าวบัวทองเป็นอุปฮาด ท้าวชัยวงศา (ฮึง) เป็นราชวงศ์ และได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ท้าวมหาชัย (กวด) เป็นพระเจริญราชเดช เจ้าเมือง ท้าวบัวทองเป็นอรรคฮาด ท้าวชัยวงศา (ฮึง) เป็นอรรควงศ์ และต่อมาได้ตั้งท้าวเถื่อนเป็น วรบุตร เมืองมหาสารคาม

ตำแหน่งอาญา ๔ หรือ อัญญา ๔ เพราะมี ๔ ตำแหน่ง ในเมืองใหญ่จะเรียงตามลำดับจากสูงไปต่ำ ดังนี้ เจ้าเมือง อุปฮาด ราชวงศ์ และราชบุตร ส่วนเจ้าเมืองเล็ก หรือเมืองตั้งใหม่ เช่น เมืองมหาสารคามในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๐๘-๒๔๑๒ จะเรียกว่า เจ้าเมือง อรรคฮาด หรือ อัครฮาด อรรควงศ์ หรือ อัครวงศ์ และวรบุตร ส่วนตำแหน่งรองลงมาเรียกว่าผู้ช่วยอาญา ๔ คือบรรดาลูกหลานของอาญา ๔ ที่มีความสามารถ และพร้อมที่จะเลื่อนขึ้นไปเป็น อาญา ๔ ได้ ในเมืองมหาสารคาม มีตำแหน่งดังกล่าว เช่น ท้าวมหาพรหม ท้าวพระละคร ท้าวโพธิสาร ท้าวสุริโย ท้าวสุริยวงศ์ ท้าวสุพรม ท้าวสุวรรณสาร และท้าวศรีวรราช เป็นต้น

ตำแหน่งกรรมการเมืองที่เรียกว่า เพี้ย” ซึ่งสันนิษฐานว่า มาจากคำว่า พญา” ซึ่งเป็นคำที่ชาวบ้านยกย่องผู้ที่ป็นกรรมการเมือง กรรมการเมืองมหาสารคามเท่าที่มีหลักฐานอยู่เป็น ดังนี้

๑. กรรมการเมืองฝ่ายขวา คือ เมืองแสน เมืองขวา เมืองฮาม เชียงสา
๒. กรรมการเมืองกลาง คือ เมืองกลาง เมืองแพน เมืองนน ซานน ซาเนต ศรีสุนน
๓. กรรมการเมืองฝ่ายซ้าย คือ เมืองจัน เมืองซ้าย เมืองรอง เมืองคูก เชียงใต้
๔. กรรมการเมืองฝ่ายทหาร คือ สุโผ คำมูน เวียงแก
๕. กรรมการเมืองฝ่ายพราหมณ์ คือ มหามุณี ซามาต
๖. พวกในกองรักษาองค์ คือ มหาเสนา

^๑ ผู้เรียบเรียง สันนิษฐานว่า เพี้ย น่าจะมาจากคำว่า พระ เพราะในภาษาเขมรออกเสียงเป็น เพรียะ เช่น พระวิหาร เป็น เพรียะวิเทียะ แต่เมื่อนำภาษาเขมรมาใช้ในภาษาลาวน่าจะเกิดการกร่อนเสียงเพื่อให้ฟังนุ่มขึ้นเหมาะกับธรรมชาติของภาษา จาก เพรียะ จึงกลายมาเป็น เพรีย และ เพี้ย ในที่สุด และข้อสังเกตหนึ่งคือ การใช้คำ พญา หรือพระยา ยังปรากฏการเขียนและการอ่านในภาษาไทยและภาษาลาวอยู่ เพี้ย จึงถือเป็นคำพิเศษที่ทางราชสำนักสยาม เรียกบรรดาศักดิ์ เฉพาะหัวเมืองลาว หรือไม่

^๒ เป็นไปได้ที่ พญา จะออกเสียงเป็น เพี้ย เนื่องด้วยการพูดภาษาถิ่นลาว ณ จะเป็นเสียงที่ขึ้นจมูก(เสียงนาสิก) เมื่อผสมกับสระ อา จาก ญา จะ กลายเป็น เพี้ย ซึ่ง พะเพี้ย เมื่อราชสำนักฟังกรายๆ จึงได้ยินว่า เพี้ย เช่น เพี้ยเมืองแสน เพี้ยเมืองจัน ท้าวเพี้ย น่าจะมาจาก พญาเมืองแสน พญาเมืองจัน ท้าวพญา

๗. พวกตำรวจหน้าซ้าย - ขวา คือ แก้วอาษา
๘. พวกตำรวจหลังซ้าย - ขวา คือ ซากักดี
๙. พวกกองกลาง หมวดหลวง คือ ไชยวงศ์ ศรีวงศ์
๑๐. พวกรักษาคลั่ง จำหน่ายของ คือ ศรีหาคลั่ง

ในสารตราตั้งเมืองทุกเมือง ทางราชสำนักกรุงเทพฯ จะต้องระบุหน้าที่ไว้เป็นหลักเกณฑ์เดียวกันทั้งหมด เพียงแต่มีรายละเอียดปลีกย่อย แตกต่างกันไปบ้าง สำหรับเมืองมหาสารคามได้รับการกำหนดหน้าที่เจ้าเมืองไว้ ดังนี้

๑. ให้พระเจริญราชเดช เจ้าเมืองมหาสารคาม อยู่ในบังคับบัญชาพระขัติยวงศา อุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร เมืองร้อยเอ็ด ให้อัคคฮาด อัคควงศ์ วรรณบุตร และบรรดาท้าวเพียงในเมืองมหาสารคาม อยู่ในบังคับบัญชาเจ้าเมืองในสิ่งที่ชอบด้วยราชการ
๒. ให้เจ้าเมือง อัคคฮาด อัคควงศ์ วรรณบุตร ปรีกษาหรือหาทางทำนุบำรุงท้าวเพียง ไพร่พลเมืองให้ได้ ทำไร่นาให้บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์ ตลอดจนหาวิธีการที่จะได้ผู้คนมาอยู่ในเมืองมหาสารคามเพิ่มขึ้น
๓. ชำระคดีความของราษฎรโดยยุติธรรม ถ้าเป็นคดีใหญ่ ให้ส่งไปยังเมืองร้อยเอ็ด ตามอย่างธรรมเนียมเมืองเล็กขึ้นกับเมืองใหญ่ และอย่าให้คดีความค้างช้าจนราษฎรได้รับความเดือดร้อน
๔. ให้กำชับกำชาห้ามท้าวเพียง ราษฎร อย่าให้คบหาพากันกินฝิ่น สูบฝิ่น ขายฝิ่น ซื้อฝิ่น จะอนุญาตให้เฉพาะในหมู่คนจีน และเจ้าภาษีฝิ่นเท่านั้น
๕. ให้กำชับกำชา ดูแลตักเตือนไม่ให้ราษฎรประพฤติตัวเป็นโจรผู้ร้าย ลักทรัพย์สิ่งของ ไม่กตขี้ข่มเหงราษฎร
๖. ให้กระทำพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา กระทำสัตยานุสัยต่อราชสำนักกรุงเทพฯ ปีละ ๒ ครั้ง ในวันตรุษ และวันสารท ในระยะแรกให้ไปกระทำพิธีร่วมกับเมืองร้อยเอ็ด
๗. ร่วมกับเมืองใกล้เคียงปักปันเขตแดนเมือง ให้เห็นชอบทุกฝ่าย จะได้ไม่เป็นที่ทะเลาะวิวาทกันในภายหลังแล้วใช้ไม้แก่นปักไว้เป็นเขตแดน
๘. ให้มีน้ำใจเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา สร้างวัดวาอาราม และทำนุบำรุง พระภิกษุ สามเณร ให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป
๙. ส่งส่วยผลเร็ว โดยแบ่งชายฉกรรจ์ของเมืองมหาสารคามเป็น ๓ ส่วน สองส่วนนั้นให้เรียกเก็บส่วยแล้วส่งลงไปกรุงเทพฯ อีกส่วนหนึ่งเก็บไว้ใช้ราชการในเมืองมหาสารคาม ซึ่งเมืองมหาสารคามจะต้องเรียกเก็บเงินจากชายฉกรรจ์คนละ ๒ บาท หรือเป็นผลเร็วคนละ ๖ กิโลกรัมต่อปี ทั้งยังจะต้องทำบัญชีชายฉกรรจ์แจ้งลงไปยังราชสำนักกรุงเทพฯ ให้ชัดแจ้ง

เมืองมหาสารคามช่วงปี พ.ศ. ๒๔๐๘ - ๒๔๓๒

เจ้าเมืองมหาสารคาม คือ พระเจริญราชเดช (กวด) มีความขัดแย้งกับ พระชติยวงศา (สาร) เจ้าเมืองร้อยเอ็ด มีเรื่องราวกล่าวโทษฟ้องร้องกันอยู่เสมอ ในที่สุดทางกรุงเทพฯ จึงให้เมืองมหาสารคามแยกออกจากการเป็นเมืองขึ้นของเมืองร้อยเอ็ด ให้มาขึ้นกับกรุงเทพฯ โดยตรง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๒ เมืองมหาสารคามต้องส่งส่วยเป็นเอกเทศ เป็นเงินส่งส่วยปีละ ๓๕ ชั่ง ต่อมาเมื่อมีผู้คนอพยพมาอยู่มากขึ้น ก็ส่งส่วยมากขึ้นตามสัดส่วนจำนวนคน ในปี พ.ศ. ๒๔๒๕ ต้องส่งส่วยปีละ ๖๐ ชั่ง หรือผลเร็วปีละ ๖๐ ทาบ

ในปี พ.ศ. ๒๔๑๕ มีตราสารจากกรุงเทพฯ มาয়ั้งหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหลาย ให้ยกเลิกธรรมเนียม ตั้งข้าหลวงกองสั๊กมาสั๊กเลกตามหัวเมือง แต่ให้ทำบัญชีสำมะโนครัวแจ้งจำนวนชายฉกรรจ์ลงไปกรุงเทพฯ พร้อมกันนั้นยังอนุญาตให้เลือก หรือชายฉกรรจ์สามารถย้ายสังกัดได้ตามใจสมัคร ส่งผลให้การติดตามเก็บส่วยจากเลกเขยสุ่ หรือชายฉกรรจ์ที่ไปทำมาหากินอยู่ต่างเมือง สามารถโอนมาสังกัดเมือง ที่ตนอาศัยอยู่นั้นได้ง่ายขึ้นเป็นการลดปัญหาลง

ในปี พ.ศ. ๒๔๑๘ พวกฮ่อได้ยกกำลังเข้าตีเมืองเวียงจันทน์ และหนองคาย ทางกรุงเทพฯ ส่งกองทัพไปปราบปราม โดยให้เกณฑ์หัวเมืองต่างๆ เข้ากองทัพไปร่วมรบ เมืองมหาสารคามก็ถูกเกณฑ์ไปร่วมรบด้วย ในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๒๕ - ๒๔๒๘ เมืองมหาสารคามมีประชากรเพิ่มมากขึ้น มีเลกหรือชายฉกรรจ์ถึง ๓,๖๐๐ คน ส่งส่วยให้กรุงเทพฯ สองส่วนคือ ๒,๔๐๐ คนๆ ละ ๒ บาท เป็นเงิน ๔,๘๐๐ บาท หรือ ๖๐ ชั่ง

การตั้งเมืองวาปีปทุม และเมืองโกสุมพิสัย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๒๒ เป็นต้นมา ได้มีการตั้งเมืองขึ้นหลายแห่งในหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือ เจ้าเมืองมหาสารคาม ได้มีใบบอกขอตั้งบ้านนาเลาเป็นเมืองโดยแยกประชาชน ๙๙๙ คน ไปตั้งเมือง ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านนาเลาเป็นเมืองวาปีปทุม ให้ส่งส่วยผลเร็วปีละ ๒๕ ทาบ หรือเป็นเงินปีละ ๖ ชั่ง ๕ ตำลึง (๕๐๐ บาท) ต่อมาได้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มผู้ปกครองเมืองมหาสารคามกับเมืองวาปีปทุม ทางกรุงเทพฯ ต้องส่งเจ้าพระยาภูธราภัยมาสอบสวนและไกล่เกลี่ย

ในหนังสือ “เมืองในภาคอีสาน” ได้กล่าวถึงการตั้งเมืองวาปีปทุมและเมืองโกสุมพิสัย ไว้ดังนี้ “พ.ศ. ๒๔๒๕ ทางเมืองมหาสารคาม พระเจริญราชเดชเจ้าเมือง มีใบบอกขอตั้งบ้านโพธารนาเลาเป็นเมือง ขอท้าวสุริยวงศา เป็นเจ้าเมือง ขอท้าวมหาพรหม บุตรพระชติยวงศาเจ้าเมืองร้อยเอ็ด เป็นอุปฮาด ขอเพี้ยพระละคร บุตรเพี้ยราชโยธาเมืองร้อยเอ็ด เป็นราชวงศ์ ให้ท้าวสุริยวงศา นำใบบอกลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ กรุงเทพฯ ครั้นวัน ๑ ๖ ๙ ค่ำปีนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรให้ท้าวสุริยวงศา เป็นพระพิทักษ์นรากร^๙ ยกบ้านนาเลา^{๑๐} เป็นเมืองวาปีปทุม ขึ้นเมืองมหาสารคาม แลส่วนตำแหน่งอุปฮาด ราชวงศ์นั้นก็โปรดเกล้าฯ ให้มีตราพระราชสีห์ ตั้งตามพระเจริญราชเดชขอ พระพิทักษ์นรากร แลอุปฮาด ราชวงศ์ ได้กราบถวายบังคมลากลับไปตั้งบ้านสำโรง แขวงเมืองพุดไทยสง วัน ๑ ๖ ๑๐ ค่ำ พระพิทักษ์นรากรป่วยถึงแก่กรรมอยู่ตามทาง^๗

^๙ พระพิทักษ์นรากร- ท้าวสุริยวงศา (บุญมี) เจ้าเมืองวาปีปทุม เป็นน้องพระเจริญราชเดช(ฮึง) ท้าวมหาพรหมเป็นบุตรพระยาชติยวงศา (สีลัง) น้องต่างมารดาของพระเจริญราชเดช (ฮึง) ที่กล่าวว่าท้าวมหาพรหมเป็นบุตรพระยาชติยวงศานั้น คลาดเคลื่อน ความจริงเป็นบุตรของพระยาชติยวงศา (สีลัง)

^{๑๐} บ้านนาเลาที่เป็นชื่อเดิมของเมืองวาปีปทุมนี้ มีผู้บอกกว่าชื่อเต็มคือ บ้านนาเลาบึงบัวเมืองวาปีปทุมต่อมายุบเป็นอำเภอ ขึ้นจังหวัดมหาสารคาม

เหลืออยู่แต่อุปฮาด ราชวงศ์ กลับไปถึงบ้านได้ ๔ เดือน ราชวงศ์ก็ถึงแก่กรรมลงอีกยังเหลือแต่อุปฮาด จึงอพยพครอบครัวไปตั้งบ้านนาเลาได้ ๗ วัน เห็นว่าที่บ้านนาเลาเป็นที่กั้นดารด้วยเสปียงอาหาร จึงได้พาครอบครัวอพยพมาตั้งอยู่ที่บ้านหนองแสง (ซึ่งเมืองร้อยเอ็ดร้องว่าเป็นแขวงของเมืองร้อยเอ็ดนั้น) เป็นที่ว่าราชการบ้านเมือง

ต่อมาพระเจริญราชเดช ได้มีใบบอกแต่งตั้งให้ท้าวโพธิสาร (อุ่น) บุตรอุปฮาด เมืองมหาสารคาม ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ กรุงเทพฯ ขอเป็นที่พระพิทักษ์นรากร เจ้าเมืองวาปีปทุม ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้ท้าวโพธิสาร (อุ่น) เป็นพระพิทักษ์นรากร ในปีนี้ พระเจริญราชเดชเจ้าเมืองมหาสารคาม ได้ขอตั้งบ้านวังทาหอขวางเป็นเมืองขึ้นอีกเมืองหนึ่ง ขอท้าวสุริโย^{๓๓} บุตรท้าวโพธิราช หลานพระขัติยวงศาเมืองร้อยเอ็ด เป็นเจ้าเมือง ขอท้าวเซียงน้องพระเจริญราชเดช เป็นอัครฮาด ขอท้าวราชามาตย์ บุตรเวียงแก หลานพระเจริญเป็นอัครควงศ์ ขอท้าวสายทอง บุตรท้าวสุทธิสารเมืองร้อยเอ็ดเป็นอัครบุตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ใหยกบ้านวังทาหอขวางเป็นเมืองโกสุมพิสัยให้ท้าวสุริโย เป็นพระสุนทรพิพิธ เจ้าเมือง ขึ้นเมืองมหาสารคาม ส่วนตำแหน่งอัครฮาด อัครควงศ์ อัครบุตร ก็ได้โปรดให้มีตราพระราชสีห์ตั้งตามพระเจริญราชเดชขอ ซึ่งที่เรียกบ้านวังทาหอขวางนั้น มีตำนานนามว่า เดิมทีนั้นเรียกกันว่า ดงวังทา มาก่อน ภายหลังมีพราน ๒ คนมาพักผ่อนที่ทำเลบ้านร้างแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ในดงวังทานั้นกลับไป พรานคนหนึ่งนิมิตว่า เห็นผู้เฒ่าคนหนึ่งถือตระบองแก้ว เข้ามาพูดขู่สำหรับหยาบช้ำกับพรานคนนั้นโดยอาการต่างๆ จนกระทั่งพรานคนนั้นตกใจตื่นขึ้น พรานคนนั้นเห็นว่าที่นั้นมีเทพารักษ์แรง จึงได้สร้างเป็นหอเทพารักษ์ขึ้นหลังหนึ่ง แต่หอนั้นขวางตะวัน เพราะฉะนั้นคนทั้งปวงจึงได้เรียกที่นั้นว่า ดงวังทาหอขวาง ภายหลังคนเมืองร้อยเอ็ดและมหาสารคามได้อพยพครอบครัวไปตั้งเป็นภูมิลำเนาในที่นั้นมากขึ้น จึงได้เรียกกันว่า บ้านวังทาหอขวาง ตั้งแต่นั้นมา”

การเปลี่ยนแปลงการใช้เงินตรา

ในบรรดาหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออก ราษฎรใช้ลาดทองเหลืองเป็นเงินตราโดยถือเอาน้ำหนักเป็นเกณฑ์ ต่อมาเงินทองเกิดอัคคีต ข้าหลวงประจำอยู่ที่เมืองอุบลราชธานี จึงได้มีใบบอกไปยังกรุงเทพฯ ขอรับพระราชทานเบี้ย อัฐ ซีก เสี้ยว โสฬส มาจำหน่ายให้แก่ราษฎร เพื่อความสะดวกในการแลกเปลี่ยน ทางกรุงเทพฯ ได้ส่งเงินตราในราคาต่างๆ ตั้งแต่ อัฐ ถึงโสฬส มาจำหน่ายในหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๐ เป็นต้นมา และต่อมาได้เปลี่ยนเป็นเหรียญ ๑ สตางค์ ครึ่งสตางค์ ๕ สตางค์ ๑๐ สตางค์ เหรียญสลึง และเหรียญบาท

ช่วงปฏิรูปการปกครอง

เดิมเมืองมหาสารคาม จัดอยู่ในหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้แก่บริเวณที่ราบสูงโคราชทั้งหมด รวมทั้งดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๓ หัวเมืองลาวได้ถูกแบ่งออกเป็น ๔ กอง คือ

- หัวเมืองลาวฝ่ายเหนือ มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองหนองคาย
- หัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือ มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองอุบลราชธานี
- หัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออก มีศูนย์กลางอยู่ที่เมือง จำปาศักดิ์

^{๓๓} ท้าวสุริโย นามเดิมว่าเสื่อ บุตรท้าวโพธิราช ท้าวโพธิราชเป็นบุตรของพระพิชัยสุริยวงษ์ (เจ้าโพนแพง) ท้าวสุริโยหรือพระสุนทรพิพิธ เป็นผู้ตั้งเมืองโกสุมพิสัย ปัจจุบันเป็นอำเภอ ในจังหวัดมหาสารคาม

หัวเมืองลาวกลาง มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองนครราชสีมา

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๓๔ (รศ. ๑๑๐) เปลี่ยนเป็นหัวเมืองลาวทวาย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ เปลี่ยนเป็น มณฑล ตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นมณฑลอีสาน ในปี พ.ศ. ๒๔๔๓ แยกออกเป็นมณฑลร้อยเอ็ดในปี พ.ศ. ๒๔๕๕

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ มีฐานะเป็นจังหวัด บรรดาเมืองที่ขึ้นอยู่กับเมืองมหาสารคามเดิม ก็เปลี่ยนเป็น อำเภอ และเลิกระบบการสืบสายโลหิตทางการปกครอง เจ้าเมืองคนสุดท้าย คือ พระเจริญราชเดช (อุ่น) เปลี่ยน ตำแหน่งเจ้าเมืองมาเป็นผู้ว่าราชการเมือง

นับตั้งแต่ตั้งเมืองมหาสารคามมาแต่ปี พ.ศ. ๒๔๐๘- ๒๔๕๕ มีผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองและผู้ว่าราชการ คนแรก อุปฮาดรักษาราชการแทนเจ้าเมืองอีก ๑ คน ซึ่งปรากฏนามดังต่อไปนี้

๑. พระเจริญราชเดช (ท้าวมหาชัย กวด ภาณุตานนท์ฯ)	พ.ศ. ๒๔๐๘ - ๒๔๒๒
๒. พระเจริญราชเดช (ท้าวฮึง ภาณุตานนท์ฯ)	พ.ศ. ๒๔๒๒ - ๒๔๔๓
๓. อุปฮาด (เถื่อน รักชิกจันทร์) รักษาราชการแทน	พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๒๔๔๔
๔. พระเจริญราชเดช (อุ่น ภาณุตานนท์ฯ) ^๒	พ.ศ. ๒๔๔๔ - ๒๔๕๕

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๐๘ - ปัจจุบัน (๒๕๕๖) มีผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองหรือผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม รวม ๔๖ คน และผู้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม คนปัจจุบัน คือ นายพนวัชร สิงห์ศักดิ์ (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ปัจจุบัน)

ปัจจุบันรูปแบบการปกครองของไทยแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วน ภูมิภาคและการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจังหวัดมหาสารคามอยู่ในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วน จังหวัด บริหารงาน โดยมี ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้กำกับดูแล
๒. เทศบาล มีสภาเทศบาล และนายกเทศมนตรี บริหารงานโดยมี ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล
๓. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และ นายกองค์การบริหารส่วน ตำบล บริหารงานโดยมี นายอำเภอเป็นผู้กำกับดูแล

^๒ พ.ศ. ๒๔๔๗ ได้เปลี่ยนชื่อตำแหน่งจาก “เจ้าเมือง” เป็น “ผู้ว่าราชการเมือง” ขณะเป็นพระพิทักษ์นรากร จึงดำรงตำแหน่ง ผู้ว่าราชการเมือง มหาสารคาม คนแรก และพ.ศ. ๒๔๕๑ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เป็น พระเจริญราชเดช (อุ่น)

สัญลักษณ์ประจำจังหวัด

ตราประจำจังหวัด : รูปต้นรังใหญ่ (มาจากคำว่า มหา
ศาละ ในชื่อจังหวัดมหาสารคาม) กับทุ่งนา

เป็นรูปต้นไม้ใหญ่และท้องทุ่ง หมายถึง พื้นดิน
อันอุดมให้ความสุขสมบูรณ์แก่ประชาชน
ซึ่งมีการทำนาเป็นอาชีพหลัก พื้นที่ในจังหวัดนี้อุดม
สมบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร

นอกจากการทำนาชาวเมืองยังมีอาชีพอีกหลาย
อย่าง เช่น ทำเกลือสินเธาว์ ไร้ฝ้าย ยาสูบ และเลี้ยงไหม
เมืองมหาสารคามแยกออกมาจาก แขวงเมืองร้อยเอ็ดใน
สมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
จังหวัดมหาสารคามใช้อักษรย่อว่า “มค”

ดอกไม้ประจำจังหวัด : ดอกลั่นทมขาว (Plumeria alba)

ลั่นทมขาวเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก กิ่งก้านเปราะ
อุ่มน้ำ สูงประมาณ ๔-๖ เมตร เปลือกเรียบเกลี้ยง สีเขียว
อมเทา ภายในต้นมีน้ำยางสีขาว ใบเป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ
ออกตรงกันข้ามรูปใบหอกกลับหรือ ลักษณะรูปไข่กลับ
กว้าง ๕-๘ ซม. ยาว ๒๐-๓๒ ซม.

ต้นไม้ประจำจังหวัด : ต้นพญากษ (มะรุมป่า) ชื่ออื่น ก้ามปู ชู้งรัง พญากษ (ภาคกลาง), กะซึก (พิจิตร), กาแซ กาไพ แกะรี (สุราษฎร์ธานี), ก้านฮ้าง (ชัยภูมิ), กรีด (กระบี่), คะโก (ภาคกลาง), จเร (เขมร-ปราจีนบุรี), จ้าขาม (ภาคเหนือ), จามจรี ซึก (กรุงเทพฯ), ตืด ถ่อนนา (เลย), ทิตา (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี), พญากระบุง (อัญญาประเทศ), มะขามโคก มะรุมป่า (นครราชสีมา), ชู้งรัง มะรุมป่า (นครราชสีมา), กระพี้เขาควาย (เพชรบุรี)

ลักษณะทั่วไป เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงใหญ่ สูง ๒๐-๓๐ เมตร ผลัดใบ เปลือกนอกขรุขระ สีเทาแก่ แตกเป็นร่องยาว เปลือกในสีแดงเลือดนก กระพี้สีขาว แยกจากแก่น กิ่งอ่อนเกลี้ยงหรือมีขนละเอียดประปราย ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก แกนข้อใบยาว บนแกนข้อมีข้อแขนงด้านข้าง ใบรูปรี ปลายใบมน โคนใบกลมหรือเบี้ยว หลังใบเกลี้ยง ท้องใบมีขนละเอียด ออกดอกสีขาวเป็นช่อกลมตามง่ามใบใกล้ปลายกิ่ง กลิ่นหอม ออกดอกช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ผลเป็นฝักรูปบรรทัดแบนและบาง สีเทาอมเหลือง หรือสีฟางข้าว ผิวเกลี้ยงเป็นมัน เมล็ดรูปไข่

คำขวัญประจำจังหวัด : พุทธมณฑลอิสาน ถิ่นฐานอารยธรรม ผ้าไหมล้ำเลอค่า ตักสิลานคร

พุทธมณฑลอิสาน หมายถึง พระธาตุนาดูนที่สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ เพื่อ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งขุดพบสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุบรรจุในตลับทองคำ เงิน และสำริด ซึ่งสันนิษฐานว่ามีอายุอยู่ในพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๕ สมัยทวารวดี รัฐบาลจึงอนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างพระธาตุนาดูนขึ้นในเนื้อที่ ๙๐๒ ไร่ และต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติ ให้เป็นพุทธมณฑลอิสาน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐

ถิ่นฐานอารยธรรม หมายถึง เป็นถิ่นฐานที่ตั้งเมืองโบราณหลายแห่ง ได้แก่ นครจำปาศรี มีโบราณสถานหลายแห่ง และมีโบราณวัตถุหลากหลายชนิด สามารถสอบค้น และ เปรียบเทียบอายุสมัยลักษณะเผ่าพันธุ์ ตลอดจนการดำรงชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณีของบรรพชนในถิ่น แแถบนี้ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังมีเมืองคันธารวิสัย ปัจจุบันคือตำบลคันธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย นอกจากนี้ ยังพบเมืองโบราณบริเวณบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอมืองมหาสารคาม และบ้านแกดำ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดมหาสารคาม

ผ้าไหมล้าเลอค่า หมายถึง ผ้าไหมมัดหมี่ลายสร้อยดอกหมาก เป็นผ้าไหมมัดหมี่ลายโบราณที่มีมานานเท่าใดไม่สามารถสืบได้ ซึ่งเกิดจากการนำเอาลายโคมทำมามัดซ้อนกับลายโคมแก้ว และทำการโอบหมี่แลเงาเพื่อลายแน่นขึ้นละเอียดขึ้น ทำให้มีคุณสมบัติพิเศษเป็นจุดเด่น คือเป็นลายเล็กที่มีความละเอียดเป็นอย่างยิ่ง กระทั่งปี ๒๕๔๔ ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม นางศิริเลิศ เมฆไพบูลย์ ได้จัดประกวดผ้าไหมในงานบุญเบิกฟ้าและงานกาชาดขึ้นและคัดเลือกให้ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากเป็นลายผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดสืบมาจนปัจจุบัน

ตักสิลานคร หมายถึง จังหวัดที่มีสถานศึกษามากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือมีสถานศึกษาระดับ
อุดมศึกษา อาชีวศึกษา และการศึกษาในและนอกระบบโรงเรียน มีนิสิต นักศึกษาเป็นจำนวนมากหลั่งไหลมาจาก
ทุกภาคของประเทศไทยทำให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา จึงชื่อว่า "ตักสิลานคร"

สถานที่สำคัญจังหวัดมหาสารคาม

๑. พระธาตุนาดูน

พระธาตุนาดูน พุทธมณฑลแห่งอีสาน ตั้งอยู่ที่บ้านนาดูน เขตอำเภอนาดูน เป็นเขตที่มีการขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต เพราะบริเวณนี้ได้เคยเป็นที่ตั้งของนครจำปาศรีมาก่อน โบราณวัตถุต่างๆ ที่ค้นพบได้นำไปแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดขอนแก่น และที่สำคัญ

ยิ่งก็คือการขุดพบสลูปปรรจุพระบรมสารีริกธาตุบรรจุในตลับทองคำ เงิน และสำริด ซึ่งสันนิษฐานว่ามีอายุอยู่ในพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๕ สมัยทวารวดี รัฐบาลจึงอนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างพระธาตุนาดูนขึ้นในเนื้อที่ ๙๐๒ ไร่ โดยบริเวณรอบๆ จะมีพิพิธภัณฑสถานและวัฒนธรรม สวนรุกขชาติ สวนสมุนไพร ซึ่งตกแต่งให้เป็นสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา

ความเป็นมาของพระธาตุนาดูน

อำเภอนาดูน เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณแห่งหนึ่งที่มีประวัติอันยาวนาน โดยบริเวณที่ตั้งของอำเภอนาดูนคือ เมืองจำปาศรีที่เจริญรุ่งเรืองในสมัยทวารวดี เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๕ ซึ่งมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ค้นพบมากมาย สรุปความดังนี้

ถิ่นฐานอารยธรรมจำปาศรีในอดีตกาล สันนิษฐานได้ว่ามีความเจริญรุ่งเรืองมา ๒ ยุค คือ

1. ยุคทวารวดี ระหว่าง พ.ศ. ๑๐๐๐-๑๒๐๐
2. ยุคลพบุรี ระหว่าง พ.ศ. ๑๖๐๐-๑๘๐๐

ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๖ ภายในตัวเมืองและนอกเมืองมีเจดีย์สมัยทวารวดีอยู่ ๒๕ องค์ (ขณะนี้ขุดค้นพบแล้ว ๑๐ องค์) เจ้าผู้ครองเมืองนครจำปาศรี นับตั้งแต่ พระเจ้าชัยวราจ ได้สร้างสถานที่สักการบูชาในพิธีทางศาสนาพราหมณ์และพุทธ เช่น เทวาลัย ปราสาทกู่ เป็นต้น ซึ่งถือว่าได้เจริญรุ่งเรืองทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม และการปกครอง จนถึงขีดสุดแล้วได้เสื่อมถอยลงจนถึงยุคอวสานในสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มแหล่งหล้าธรมี

ค้นพบและการก่อสร้างพระธาตุนาดูน

เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๒๒ ได้ขุดค้นพบสลูปปรรจุพระบรมสารีริกธาตุ สลูปทำด้วยทองสำริด แยกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑. ตัวสลูปหรือองค์ระฆัง แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ ตัวสลูป เป็นส่วนที่บรรจุ พระอังคาร (ขี้เถ้า)

เทียนดอกไม้ ตอนคอสถูปเป็นส่วนที่บรรจุผอบพระบรมสารีริกธาตุโดยผอบจะบรรจุพร้อมกัน ๓ ชั้น คือ ผอบทองคำ จะซ้อนอยู่ในผอบเงิน ผอบเงินจะซ้อนอยู่ในผอบทองสำริด ทุกผอบมีฝาปิดมิดชิด ภายในผอบทองคำมีพระบรมสารีริกธาตุบรรจุ ๑ องค์ มีลักษณะเป็นเกล็ดสีขาวชุ่นขนาดเท่าเมล็ดข้าวสารหักครึ่ง หล่อเลี้ยงไว้ด้วยน้ำมันจันทน์เมื่อเปิดออกมาจะมีกลิ่นหอมมาก

๒. ส่วนยอดทำด้วยทองสำริดกลมตัน ทำเป็นปล้องโฉนลูกแก้วและปลียอด ตอนต้นทำเป็นเกลียวสามารถปิดประกอปกับส่วนตัวองค์สถูปได้พอดี

พระธาตุนาดูน จำลองแบบสถูปทองสำริดที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งเป็นศิลปะทวารวดี ก่อสร้างเสร็จเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๓๐ โดยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์มาประกอบพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ ขึ้นประดิษฐานไว้ในองค์พระธาตุนาดูน เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๐

การเดินทางจากตัวเมืองมหาสารคาม โดยใช้เส้นทางหมายเลข ๒๐๔๐ ผ่านอำเภอแกดำ อำเภอวาปีปทุม แล้วเลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข ๒๐๔๕ ถึงอำเภอนาดูน ทางลาดยางตลอด ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๖๕ กิโลเมตร

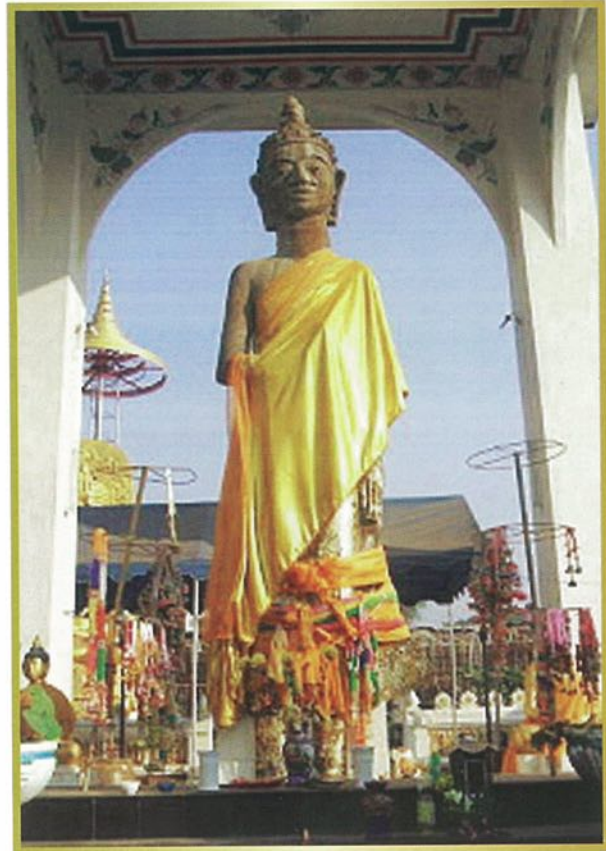
๒. พระพุทธรูปยืนมงคล

พระพุทธรูปยืนมงคล เป็นพระพุทธรูปคู่เมืองมหาสารคาม อยู่ที่ตำบลคันธารราษฎร์ บนทางหลวงหมายเลข ๒๑๓ ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๑๔ กิโลเมตร เป็นพระพุทธรูปสมัยทวารวดี สร้างขึ้นด้วยหินทรายแดง เหมือนพระพุทธรูปมิ่งเมือง เชื่อกันว่าอำเภอกันทรวิชัยฝนแล้ง ชาวบ้านที่เป็นผู้ขายจึงสร้างพระพุทธรูปมิ่งเมือง และผู้หญิงสร้างพระพุทธรูปยืนมงคลขึ้นเพื่อขอฝน แล้วเสร็จพร้อมกันจึงจัดงานฉลองอย่างมโหฬาร นับแต่นั้นมาฝนก็ตกต้องตามฤดูกาล ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ แก่ท้องถิ่นนี้เป็นอันมาก

๓. พระพุทธรูปมิ่งเมือง หรือ พระพุทธรูป สุวรรณมาลี

พระพุทธรูปมิ่งเมือง หรือพระพุทธรูป
สุวรรณมาลี สร้างด้วยหินทรายแดง เป็นพระพุทธร
รูปศักดิ์สิทธิ์สมัยทวาราวดีที่ชาวมหาสารคามนับถือ
กัน มาประดิษฐานที่วัดสุวรรณาวาส ตำบลโคกพระ
อำเภอกันทรวิชัย การเดินทางใช้เส้นทางหมายเลข
๒๑๓ (มหาสารคาม กาฬสินธุ์) ห่างจากตัวเมือง
ประมาณ ๑๔ กิโลเมตร (อยู่ทางด้านซ้ายมือ)

๔. เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นป่าธรรมชาติ มีน้ำไหลเฉพาะที่ตลอด
เวลาหรือที่เรียกว่าป่าน้ำซับ นอกจากนั้นยังมีพืชและสัตว์ที่ไม่ค่อยพบในที่อื่นๆ และหายากเช่น ต้นลำพัน,
เห็ดลาบ, ปลาคอกั้ง, กูซา และ ปูทุลกระหม่อม หรือปูแปงเป็นปูน้ำจืดที่สวยงามที่สุดในโลก ตัวขนาดใหญ่กว่าปูนา
ลำตัวมีหลายสี เช่นม่วง, ส้ม, เหลือง และขาว และจะพบเฉพาะที่ป่าดูนลำพันแห่งนี้เท่านั้น

๕. วนอุทยานโกสัมพี

วนอุทยานโกสัมพี มีเนื้อที่ ๑๒๕ ไร่ มีลักษณะเป็นสวนป่ามีต้นไม้หลายชนิด เช่น ต้นยางขนาดใหญ่ ต้นตะแบก และยังมีลิงแสมฝูงใหญ่จำนวนหลายพันตัว มีลิงแสมขนสีทอง ซึ่งเป็นพันธุ์ที่หายาก ไม่ดุร้าย วนอุทยานโกสัมพีมีสิ่งที่น่าสนใจคือแก่งตาด ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึง พฤษภาคม น้ำจะตื่นเขินมองเห็นหินดานและยังมีลานช่อย ซึ่งมีต้นช่อยกว่า ๒๐๐ ต้น ดัดแปลงเป็นไม้แคระตกแต่งเป็นรูปต่างๆ

นอกจากนี้ จังหวัดมหาสารคาม ยังมีแหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อีกมากมาย ซึ่งผู้สนใจสามารถหาความรู้เพิ่มเติมได้ที่ เว็บไซต์ สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม www.maharakham.go.th และอื่นๆ

ภาคผนวก

08/04/2003 10:14 02-2829098

DNFE

PAGE 01

ด่วนมาก

ที่ รค ๐๐๑๐/ ๑๐๒๓๕

สำนักราชเลขาธิการ

สวนจิตรลดา กทม. ๑๐๓๐๓

9.๑๑.๒๕
(๑๐:๕)

๑ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" จังหวัดมหาสารคาม

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

อ้างถึง หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ ๐๒๑๐.๑๒๒/๔๒๕๒ ลงวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

ตามที่หนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูล สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พร้อมทั้งพระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้มีอุปการคุณ จำนวน ๑๒๐ คน และขอพระราชทานพระราชนุญาตฉายพระฉายาลักษณ์ จำนวน ๓ ชุด โดยขอพระราชทานกราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนิน ตั้งแต่เดือน ธันวาคม ๒๕๕๖ เป็นต้นไป ส่วนจะเป็นวันและเวลาใดสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาทแล้ว ทรงรับเชิญเสด็จพระราชดำเนิน ในวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖ และพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณดังกล่าว ส่วนจะเป็นเวลาใด ขอให้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง (โทร. ๐๒ ๒๒๓ ๘๐๖๒) และเจ้าหน้าที่กรมราชองครักษ์ (โทร. ๐๒ ๒๘๓ ๒๓๔๕) เพื่อยร่วมกันพิจารณาจัดทำกำหนดการโดยตรงต่อไปด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(คุณหญิงอารยา พิบูลนครินทร์)

ราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กองราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

โทร. ๐๒ ๒๘๐-๑๖๔๐-๑ หรือ ๑๑๕ โทรสาร. ๐๒ ๒๘๐-๑๖๓๔

เว็บไซต์ : www.ohm.go.th

23/09/2011 16:37

02-2629098

DNFE

PAGE 02

1063
 ๒๓ ๒๓ ๒๓
 ที่ รล ๐๐๓๐/พพ.๑๒

สำนักฯ กรมส่งเสริมการเกษตร
 เลขที่ รล ๐๐๓๐/พพ.๑๒
 สำนักฯ เลขาธิการ
 สำนักฯ ๓๐๓๐๓

...
 ...
 ...
 ...

๑๕ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง การจัดสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอเมืองมหาสารคาม
 เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 อ้างถึง หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ ๐๒๓๐.๑๒๒/๓๐๕๔ ลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๔

ตามที่หนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
 ขอพระราชทานพระราชนุญาตให้การดำเนินการก่อสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" อำเภอ
 เมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เข้าร่วมโครงการห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" เป็นลำดับ
 ที่ ๙๕ ซึ่งจังหวัด ฯ มีความพร้อมเรื่องงบประมาณ และสถานที่ก่อสร้าง ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น
 ได้นำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาทแล้ว พระราชทานพระราชนุญาต
 จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(Signature of the Minister of Education, Youth and Sports)

(คุณหญิงอารยา ทิบูลนครินทร์)

ราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

กองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
 โทร. ๐๒ ๒๕๐ ๑๖๕๐ - ๑ ต่อ ๑๐๕ โทรสาร. ๐๒ ๒๕๐ ๑๖๓๕
 เว็บไซต์ : www.ohmpps.go.th

เรียน มอ. สนิททวน กต.น.ค.มด.
 - เพื่อโปรดทราบ
 - กด.ม.กต.ยิตกณะ ได้สำเนาเอกสาร
 มอ.น.ค.น.๑๖๑ ๑๖๑

(Handwritten note)

๒๓.๒๓.๒๓
 ๒๓.๒๓.๒๓

(Signature)
 ๒๐ ก.ย. ๕๔

(Signature)
 (นางชวนหาญ บุญจันทร์)
 ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กทม. จังหวัดมหาสารคาม

รายนามผู้มีอุปการคุณ

๑. นพ.กิตติศักดิ์ คณาสวัสดิ์	นายกเทศมนตรีเมืองมหาสารคาม
๒. นายบุญเรือน สิทธิธิดา	นายกเทศมนตรีตำบลมิตรภาพ
๓. นางลม่อม บำรุงบุญ	ประธานกลุ่มสตรีอำเภอแกลง
๔. นางสาวกมลทิพย์ เจียกวัฒนา	นักธุรกิจ
๕. นางสาวธัญนันท์ พิบูลย์นันทภพ	นักธุรกิจ
๖. นางพร ทรงเจริญ	ข้าราชการบำนาญ
๗. นายพิศ ทรงเจริญ	ข้าราชการบำนาญ
๘. นายนवल ประเสริฐแก้ว	ประชาชนทั่วไป
๙. นางเพชรรัตน์ แก้วเหล่ายุ่ง	ข้าราชการครู
๑๐. นางประทุม เหล่าสะพาน	ครู กศน. ตำบลขามเรียง
๑๑. นางผุสนีย์ ตะภา	ข้าราชการบำนาญ
๑๒. นายประสิทธิ์ รุ่งโรจน์นิมิตชัย	นักธุรกิจ
๑๓. นางทิพวรรณ ลืออุตกุลวงศ์	สมาชิกสภาจังหวัดมหาสารคาม เขต๒
๑๔. นายฉัตรชัย มณีรัตน์	นักธุรกิจ
๑๕. นางกัณตศิริ รุ่งโรจน์นิมิตชัย	นักธุรกิจ
๑๖. นางบัวเรือน ผาลา	ประชาชนทั่วไป
๑๗. นางสาววิญญารัตน์ ธนวิทย์วัฒนกุล	นักธุรกิจ
๑๘. นายไพ สตานิคม	ประชาชนทั่วไป
๑๙. นางอาภรณ์ พิมเทศ	นักธุรกิจ
๒๐. นายรณชัย พันธน์นนท์	นักธุรกิจ
๒๑. นายธนะสิทธิ์ ฉัตรธนะพานิช	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงยืน
๒๒. นายพูล พรรรัตน์	นักธุรกิจ
๒๓. นายเสรี คำดี	ข้าราชการบำนาญ
๒๔. นายคำมี ตลอดไธสง	ผู้ใหญ่บ้าน
๒๕. นางสุจินดา เปรมศรี	ประชาชนทั่วไป
๒๖. นางไพจิต พยฆวงค์	ประชาชนทั่วไป
๒๗. นางสาวอาทิตย์ตยา จันทะแสน	ประชาชนทั่วไป
๒๘. นายบุญมา ประภาวสิทธิ์	ข้าราชการบำนาญ

๒๙. นางอุไร ประภาวสิทธิ์	ประชาชนทั่วไป
๓๐. นางทองดี พงษ์สมชาติ	ประชาชนทั่วไป
๓๑. นางสุภี พันธุ์โพธิ์	ประชาชนทั่วไป
๓๒. นายทองเสริญ พันธุ์โพธิ์	ประชาชนทั่วไป
๓๓. นางเสาวรจนีย์ ประเสริฐโส	ประชาชนทั่วไป
๓๔. นางสาวท หนันดี	ประชาชนทั่วไป
๓๕. นางสาวลี พุเหล็ก	ประชาชนทั่วไป
๓๖. นางบุญมี กงศรี	ประชาชนทั่วไป
๓๗. นายนพลสิทธิ์ ศิริเรืองศิริกุล	นักธุรกิจ
๓๘. นางวัฒนา วรรณติกุล	ข้าราชการครู
๓๙. นางคำ ต้นสังวรรณ	ประชาชนทั่วไป
๔๐. นายเดชินท์ บุตรเจริญตระกูล	ลูกจ้างประจำ
๔๑. นายมรุพงศ์ แก้วพะเนาวิ	นักธุรกิจ
๔๒. นายสมบัติ ทองไกรรัตน์	นักธุรกิจ
๔๓. นางอุไร เพ็ญภักดี	นักธุรกิจ
๔๔. นางกัลยา ศรีชัย	ประชาชนทั่วไป
๔๕. นายสมเพ็ชร งามศิริจิตต์	นักธุรกิจ
๔๖. นายสุทัศน์ สีเหม่น	นักธุรกิจ
๔๗. นางสาวเพ็ญพักตร์ คณะมะ	ข้าราชการครู
๔๘. นางวิลาวลัย ภักดีสุวรรณ	ข้าราชการบำนาญ
๔๙. นายจำนงค์ วันนิตย์	ประชาชนทั่วไป
๕๐. นางวิไล กริตรมย์	นักธุรกิจ
๕๑. ดร.รติพร ภาธรธวานนท์	ข้าราชการครู
๕๒. นางผ่องศรี แวงวรรณ	ข้าราชการครู
๕๓. นายธงชัย ดาวยันต์	ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา กศน.อำเภออย่างสีสุราช
๕๔. นายดำรง บุษพาทาโน	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแวงดง
๕๕. นางบุญล่อง คลังไธสง	นักธุรกิจ
๕๖. นายสมบุรณ์ ชันดิรัตน์	ประชาชนทั่วไป
๕๗. นางวรรณรณ จำปาเพื่อง	ประชาชนทั่วไป
๕๘. นางหนูกร ประเสริฐไทย	ประชาชนทั่วไป
๕๙. นางศรีรินทร์ทิพย์ แสงบางมุด	นักธุรกิจ
๖๐. นางบุญถิ่น แทนทอง	นักธุรกิจ
๖๑. นายรัศมี พิจุลย์	นายก อบต.หัวเรือ
๖๒. นายสวัสดิ์ คำมาตย์	นายก อบต.ประชาพัฒนา
๖๓. นางสถาพร ภักดีสุวรรณ	พนักงาน ๘.กรุงเทพฯ สาขามหาสารคาม

๖๔. นางกุสุมาลวดี ศิริโกมุต
๖๕. นางชนันพร บัวมาศ
๖๖. นายประเสริฐ บุญเรือง
๖๗. นายชาญวิทย์ ทับสุพรรณ
๖๘. นายสุรพงษ์ จำจด
๖๙. นายณพัชร สิงห์ศักดิ์
๗๐. นางพุลทรัพย์ สิงห์ศักดิ์
๗๑. นายธวัช สุระบาล
๗๒. นายอดุล จันทนปุม
๗๓. นายเมธี สุพรรณฝ่าย
๗๔. นายสุรพงษ์ ภูนาศพันธ์
๗๕. นายสิทธิ พิพัฒน์ชัยกร
๗๖. นายนรินทร์ รินสันเทียะ
๗๗. นางสาวนพกนก บุรุษนันท์
๗๘. นายชาญชัย โพนทองเส็ง
๗๙. นายคมสัน สารแสน
๘๐. นายชาญยุทธ ไชยะดา
๘๑. นางดุขฎิ ดวงจำปา
๘๒. นางรัตนา ปะกิกะเน
๘๓. นายสายัณฑ์ ถมหนอง
๘๔. นายพิทักษ์ ศรีสุภักดิ์
๘๕. นางบุญญรัตน์ พงษ์สมชาติ
๘๖. นางวิมลรัตน์ จันทร์ยาง
๘๗. นายศุภชัย วันนิตย์
๘๘. นางสาวหลังฟ้า ชันติรัตน์
๘๙. นายอวิรุทธิ์ ภัคดีสุวรรณ
๙๐. นายกรีชพัฒน์ ภูวนา
๙๑. นายสถิตย์ แทนทอง
๙๒. นายธนารักษ์ อุดรินทร์
๙๓. นางทิพวรรณ แก้วบรรจักษ์
๙๔. นางพรพิมล เอื้อพิริยะกุล
๙๕. นางสาวศศิธร บุญหล้า
๙๖. นายอภิชาติ จีระวุฒิ
๙๗. นายชัยยศ อิมสุวรรณ
๙๘. นางทรงชัย ขยันงาน

นักการเมือง
นักการเมือง
เลขาธิการ กศน.
รองเลขาธิการ กศน.
รองเลขาธิการ กศน.
ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม
นายกเหล่ากาชาดจังหวัดมหาสารคาม
รองผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม
รองผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม
ปลัดจังหวัดมหาสารคาม
โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดขอนแก่น
นายอำเภอเมืองมหาสารคาม
วิศวกรโยธาชำนาญการ
ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดมหาสารคาม
รองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดมหาสารคาม
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภอแกลง
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภอกันทรวิชัย
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภอกุตุรง
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภอโกสุมพิสัย
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภอชื่นชม
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภอเขียงยืน
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภอนาเชือก
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภอนาดูน
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภอเมืองมหาสารคาม
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภอยางสีสุราช
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภอวาปีปทุม
อดีต ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภออوبرบือ
อดีต ผู้อำนวยการศูนย์ฯ กศน.อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย
ครูชำนาญการพิเศษ
ครูชำนาญการ
ครูชำนาญการ
ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน
เลขาธิการคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน
ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดนครราชสีมา

๙๙. จ.ส.อ.ชาคริต เปี้ยวจันทร์
๑๐๐. นายชลิต ศิริยานนท์
๑๐๑. นายสรรเพชร ต่วนเพ็ชร
๑๐๒. นายดำรงศักดิ์ ว่าวกำเหนิด
๑๐๓. นายพุทธา ทิวะสิงห์
๑๐๔. นายชูเกียรติ มณีรัตน์
๑๐๕. นายกำจร ไชยสงคราม
๑๐๖. นางประทุมทิพย์ ศรีเมือง

- อดีต รอง ผอ.สถาบันพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้
- ฝ่ายออกแบบ สำนักงาน กศน.
- ฝ่ายออกแบบ สำนักงาน กศน.
- ฝ่ายออกแบบ สำนักงาน กศน.
- ประชาชนทั่วไป
- นักธุรกิจ
- นักธุรกิจ
- ผู้เชี่ยวชาญด้านเฉพาะด้านเผยแพร่การศึกษา

คณะผู้จัดทำหนังสือที่ระลึก

ที่ปรึกษา

นายพนวัชร สิงห์ศักดิ์ดา
นายธวัช สุระบาล
นายอดุล จันทนปุม
นายเสนอ พิศเพ็ง
ผศ.ดร.ราชันย์ นิลวรรณภา

จ.ส.อ.ชาคริต เปี้ยวจันทร์

ผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม
รองผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม
รองผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม
หัวหน้าสำนักงานจังหวัดมหาสารคาม
รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารและแผน
สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อดีตรองผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมและ
พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้

คณะผู้จัดทำ

นางสาวนพกนก บุรุษนันท์
นายชาญชัย โพนกองเส็ง
นายอวิรุทธิ์ ภักดีสุวรรณ
นางสาวหลิงฟ้า ชันติรัตน์
นายธนารักษ์ อุดรินทร์
นางสาวศศิธร บุญหล้า
นายธนาคร ภูตินดาล

ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดมหาสารคาม
รองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดมหาสารคาม
ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอกวาปีปทุม
ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอขามศรีสุข
ครูชำนาญการพิเศษ กศน.อำเภอเมืองมหาสารคาม
ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน
ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน

ผู้พิมพ์

นางสาวหลิงฟ้า ชันติรัตน์
นางสาวศศิธร บุญหล้า
นายธนาคร ภูตินดาล

ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอขามศรีสุข
ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน
ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน

ปก/รูปเล่ม

นายธนาคร ภูตินดาล

ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม
ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๖
สงวนลิขสิทธิ์

พิมพ์ที่/ออกแบบ

หจก.อภิชาติการพิมพ์

๕๐ ถนนฝั่งเมืองบัญชา ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

โทรศัพท์ ๐๔๓-๗๒๑๔๐๓ โทรสาร ๐๔๓-๗๒๒๓๙๗

www.facebook.com/apichartprinting

